

Planbureau voor de Leefomgeving

Brede welvaart en economische samenhang tussen regio's

Mark Thissen

11-12-2019 | Mark Thissen | What Works 2019 |

PBL studies

Planbureau voor de Leefomgeving

Wat is **Brede Welvaart**?

Alles wat mensen van waarde vinden

In de regio: Dat is waar mensen wonen, werken, leren, consumeren, recreëren etc.

Beleid: Hoe kun je de brede welvaart vergroten?

Hoe gaat het met de regionale brede welvaart in Nederland?

Regionale Brede Welvaart Hier en Nu gebaseerd op OECD initiatief 'how is life in your region'

Beleid: Inzichten in regionale problemen en kansen om gefundeerde keuzes in beleid te maken om de brede welvaart in de regio te versterken

Maar hoe hangen de regio's samen?

Dit gaat verder dan het effect van de ene regio op de andere: Het gaat om de interactie tussen regio's.

Beleid: Is er een verschillende samenhang tussen regio's binnen en buiten Nederland en wat zijn de implicaties hiervan voor regionaal beleid?

Brede welvaart

Planbureau voor de Leefomgeving

Brede welvaart: Alles wat mensen van waarde vinden.

Multidimensionaal: Een veelheid van elementen zoals leefbaarheid, sociale infrastructuur en voorzieningenniveau, economische structuur, onderwijs en arbeidsmarkt, klimaat en energie, natuur en landbouw, bereikbaarheid en de woningmarkt.

De regio centraal: Hierbij spelen regionale omstandigheden (economische, sociale en fysieke leefomgeving) een grote rol.

Regionaal Beleid: Groeipotenties te verzilveren (1), De regionaal-economische structuur te versterken (2), De kwaliteit van leven en de leefomgeving te versterken (3), Verminderen van sociaal-economische achterstanden (4).

Implementatie regionaal Brede welvaartsbeleid: Vernieuwend en daarom Experimenteel beleid.

Voorbeelden: Hierbij gaat het bijvoorbeeld om (te lage) werkzekerheid, (toekomstig) inkomen, de nabijheid en toegang tot voorzieningen (gezondheidszorg, onderwijs), de betaalbaarheid van huisvesting, en de baten en lasten van grote transitie (zoals de energietransitie).

Regionale samenhang: maar het gaat óók om regionale verschillen en afhankelijkheden (**reden voor regionaal beleid**), de passende regio indeling om beleid te implementeren (**samenwerken**) en in hoeverre afhankelijkheden leiden tot een verschillende regionale context (**regio specifiek beleid**).

Hier en Nu

- 1) GDP: Wat we in een jaar produceren. Sterk economische focus, regionale mismatch (woonregio $\neq$ werkregio).
- 2) Consumptie\gebruik van goederen (economisch), fysieke leefomgeving (natuur\milieu). Maar ook sociale elementen (samenleving) en subjectief welzijn.
- 3) **Capability Approach: Welke mogelijkheden hebben mensen om een bepaald welvaartsniveau te behalen (OECD, Stiglitz, Sen).**

Elders

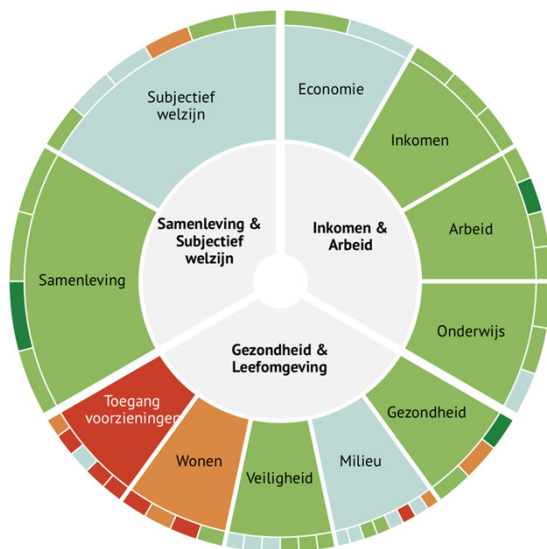
Effect op andere regio's

Later

Effect op latere generaties

PBL Dashboard 'Hoe is het leven in jouw regio?'

Wat is er te zien? Hoe zit het met de welvaart in de regio's?

- Interactieve website met grafieken en kaarten
- 12 regionale indelingen, 11 thema's, 48 indicatoren
- Regioprofiel en ontwikkeling 2014-2019

Wat kan het beleid ermee? Probleemidentificatie.

- Inzichten in regionale problemen en kansen
- die de regio kan gebruiken om gefundeerde keuzes in beleid te maken om de brede welvaart in de regio te versterken

Capability aanpak en Beleid

Planbureau voor de Leefomgeving

- Welvaart = Mogelijkheden + Omstandigheden + gedrag
- Beleid gaat veelal over mogelijkheden waardoor beleid niet succesvol kan zijn door:
  - omstandigheden (wereldrecessie)
  - gedrag (mensen willen dit niet).
- Beleidsfocus op *passende* mogelijkheden makkelijker te evalueren (wat werkt?) en te monitoren (aanpassen waar nodig)

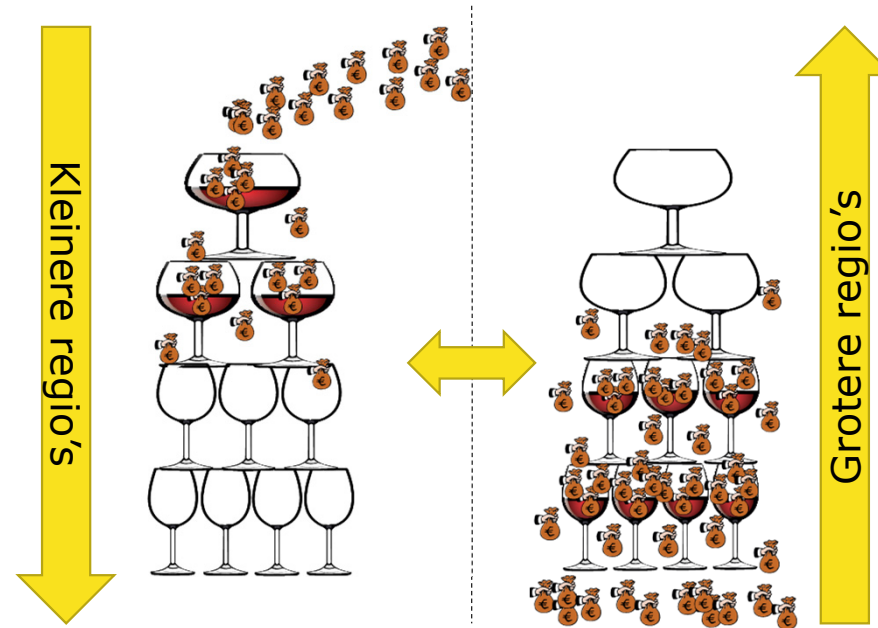

Wat zijn de mogelijkheden die de regionale samenhang de regio's bieden om de brede welvaart te versterken?

Regionale samenhang: Is er een ruimtelijke 'trickle down' of 'trickle up'?

Planbureau voor de Leefomgeving

- > Trickle down: Investeren in de Randstad stimuleert via toeleveranciersrelaties ook de andere Nederlandse regio's.
- > Trickle-up: Investeren in de kleine regio's stimuleert de Randstad economie via toeleveranciersrelaties
- > Merk op: We kijken niet naar endogene groei zoals Agglomeratie effecten, kennis spillovers etc.

Ruimtelijke spillovers van investeringen

Planbureau voor de Leefomgeving

Tabel 3.1

Het effect op de toegevoegde waarde van een regio-specifieke investering

Investering in:	Eigen regio	Overig NL	Grootste ontvanger buiten de regio	Buitenland
Groningen	74%	17%	Noord-Holland	9%
Friesland	71%	20%	Noord-Holland	9%
Drenthe	67%	22%	Overijssel	11%
Overijssel	73%	16%	Noord-Brabant	10%
Gelderland	72%	17%	Noord-Brabant	11%
Flevoland	68%	21%	Zuid-Holland	11%
Utrecht	75%	16%	Noord-Brabant	8%
Noord-Holland	74%	16%	Noord-Brabant	9%
Zuid-Holland	74%	16%	Noord-Brabant	11%
Zeeland	70%	17%	Noord-Brabant	13%
Noord-Brabant	74%	11%	Zuid-Holland	14%
Limburg	71%	17%	Noord-Brabant	13%

De kleurintensiteit is een indicatie voor de grootte van het effect.

- > Het grootste effect van de investering is in de investeringsregio
- > Weinig bewijs voor trickle down
- > indicatie voor trickle-up, want de grootste ontvangers buiten de investeringsregio zijn de grootste regio's

Regionale samenhang:

Wat als een regionale economie wegvalt...

Tabel 3.2
De regionaal-economische samenhang van Nederland

Categorie	Groningen	Friesland	Drenthe	Overijssel	Gelderland	Flevoland	Utrecht	Noord-Holland	Zuid-Holland	Zeeland	Noord-Brabant	Limburg
Groningen		13%	31%	10%	5%	8%	5%	5%	5%	7%	5%	6%
Friesland	21%		18%	10%	7%	9%	6%	6%	5%	7%	5%	6%
Drenthe	20%	17%		15%	7%	9%	5%	5%	4%	6%	5%	7%
Overijssel	10%	9%	16%		11%	8%	7%	6%	6%	8%	9%	9%
Gelderland	8%	7%	11%	15%		8%	10%	7%	7%	8%	10%	10%
Flevoland	13%	10%	15%	13%	8%		9%	6%	6%	8%	5%	7%
Utrecht	7%	9%	8%	9%	11%	9%		8%	8%	11%	10%	10%
Noord-Holland	9%	10%	10%	8%	9%	10%	11%		7%	9%	8%	9%
Zuid-Holland	8%	8%	8%	8%	9%	9%	11%	9%		11%	10%	9%
Zeeland	8%	7%	8%	8%	8%	11%	8%	7%	9%		12%	15%
Noord-Brabant	6%	6%	9%	9%	11%	7%	8%	8%	8%	12%		16%
Limburg	7%	6%	9%	10%	10%	6%	8%	9%	9%	12%	14%	

Verandering bbp verdeeld over Nederlandse regio's (telt op tot 100 procent).
De kleurintensiteit geeft de mate van samenhang weer.

- > Noord en Zuid Nederland lijken economisch meer samen te hangen dan de rest van Nederland
- > De grotere regio's hangen dus minder sterk samen met de rest van Nederland

Samenhang van de Nederlandse Technologische industrie

Planbureau voor de Leefomgeving

Tabel 3.4

De regionaal-economische samenhang van de technologische industrie in Nederland

Categorie	Groningen	Friesland	Drenthe	Overijssel	Gelderland	Flevoland	Utrecht	Noord-Holland	Zuid-Holland	Zeeland	Noord-Brabant	Limburg
Groningen		6%	9%	11%	9%	2%	6%	16%	15%	3%	15%	7%
Friesland	15%		5%	10%	10%	2%	8%	16%	12%	2%	13%	6%
Drenthe	15%	6%		14%	11%	2%	6%	13%	11%	2%	13%	5%
Overijssel	7%	4%	5%		17%	2%	8%	17%	14%	2%	18%	9%
Gelderland	5%	3%	3%	12%		2%	9%	18%	19%	2%	22%	9%
Flevoland	7%	4%	3%	10%	11%		10%	17%	17%	3%	13%	9%
Utrecht	4%	3%	2%	8%	14%	2%		18%	19%	3%	21%	9%
Noord-Holland	5%	4%	3%	8%	12%	3%	11%		23%	3%	22%	9%
Zuid-Holland	5%	3%	2%	7%	12%	2%	11%	24%		3%	24%	7%
Zeeland	5%	3%	2%	7%	10%	2%	8%	14%	16%		23%	11%
Noord-Brabant	4%	2%	2%	7%	14%	2%	9%	21%	22%	4%		12%
Limburg	4%	2%	2%	7%	11%	1%	7%	17%	10%	3%	26%	

Verandering bpb verdeeld over Nederlandse regio's (telt op tot 100 procent).

De kleurintensiteit geeft de mate van samenhang weer.

- > Sterke economische samenhang van de Nederlandse technologische industrie in Noord-Brabant en in mindere mate Noord-Holland en Zuid-Holland
- > Trickle up voor investeringen in de technologische industrie

Lopend onderzoek
(concept; niet verwijzen)

Planbureau voor de Leefomgeving

Maar waarom is de Nederlandse regionale economie zo weinig onderling afhankelijk en is er geen trickle down?

Waardeketens

Planbureau voor de Leefomgeving

Waar verdienen bedrijven in verschillende Nederlandse regio's hun geld mee?

1. Het participeren in internationale waardeketens voor een **wereldmarkt**?
2. Het participeren in Europese waardeketens voor een **Europese markt**?
3. Het participeren in Nederlandse waardeketens voor de **Nederlandse markt**?
4. Het participeren in regionale waardeketens voor de **regionale markt**?

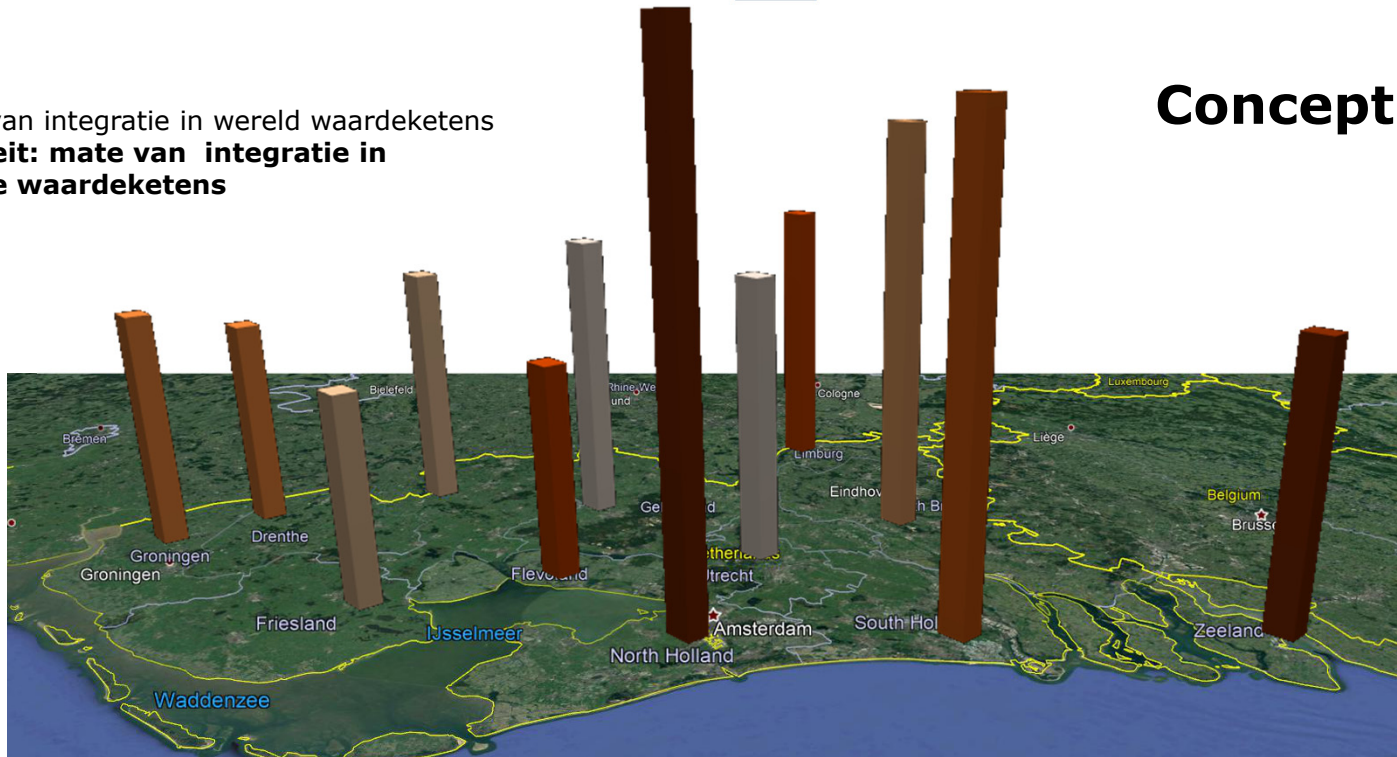
De Global Economy; de wereld economie

Planbureau voor de Leefomgeving

Legenda:
Lengte: mate van integratie in wereld waardeketens
Kleurintensiteit: mate van integratie in internationale waardeketens

Concept

Noord-Holland is de sterkste 'wereld regio' verbonden aan internationale waardeketens.

De Europese economie

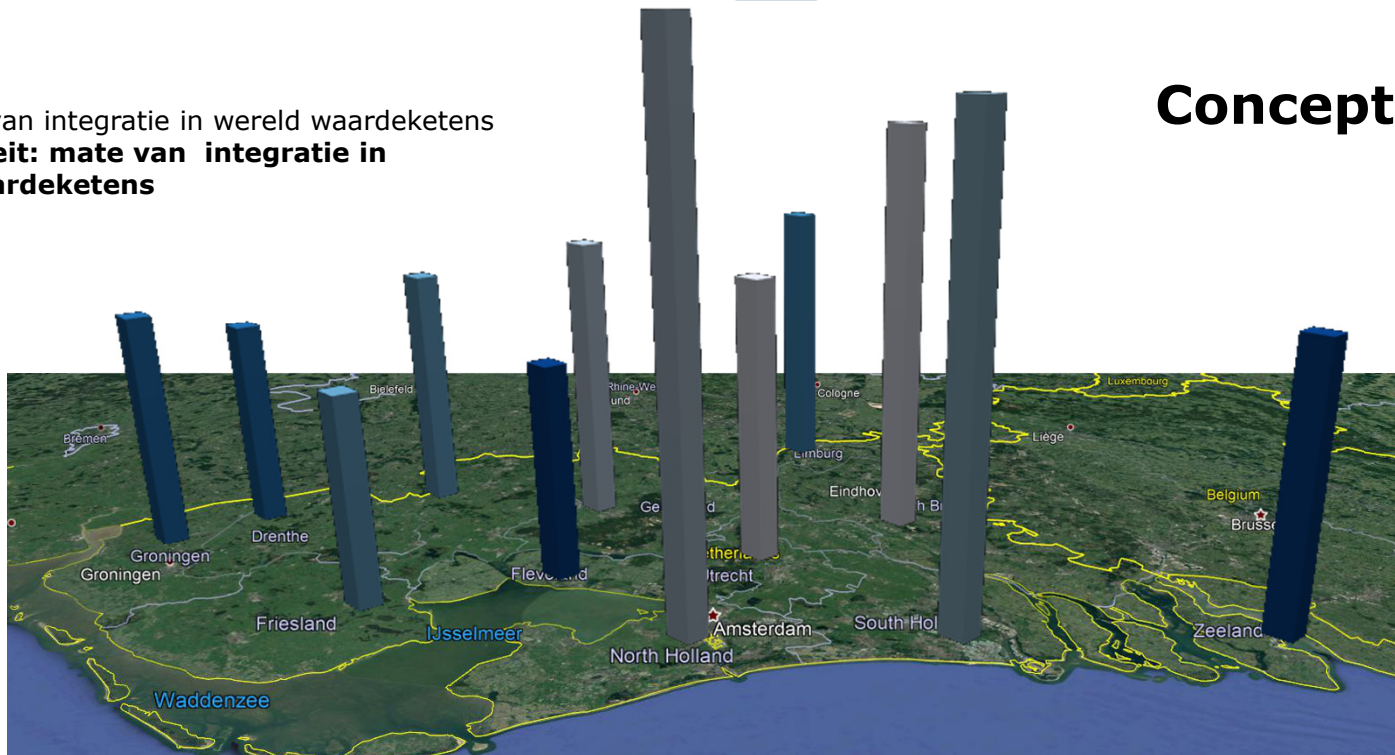
Planbureau voor de Leefomgeving

Legenda:

Lengte: mate van integratie in wereld waardeketens

Kleurintensiteit: mate van integratie in Europese waardeketens

Concept

De kleinere Nederlandse regio's zijn het sterkst verbonden met Europa.

De Nationale economie

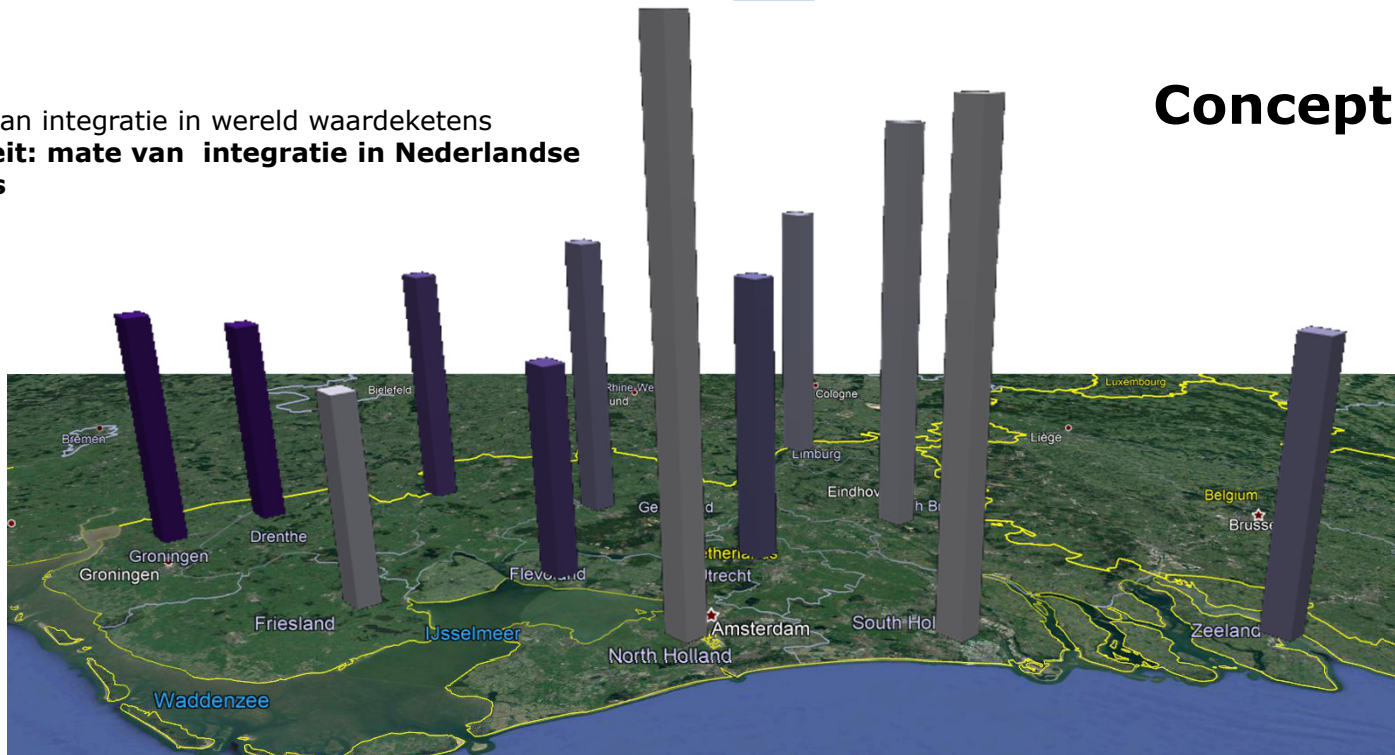
Planbureau voor de Leefomgeving

Legenda:

Lengte: mate van integratie in wereld waardeketens

Kleurintensiteit: mate van integratie in Nederlandse waardeketens

Concept

Zeeland, Utrecht, Flevoland, Gelderland, Overijssel, Drenthe en Groningen zijn het sterkst ingebed in de nationale Nederlandse economie

De lokale economie

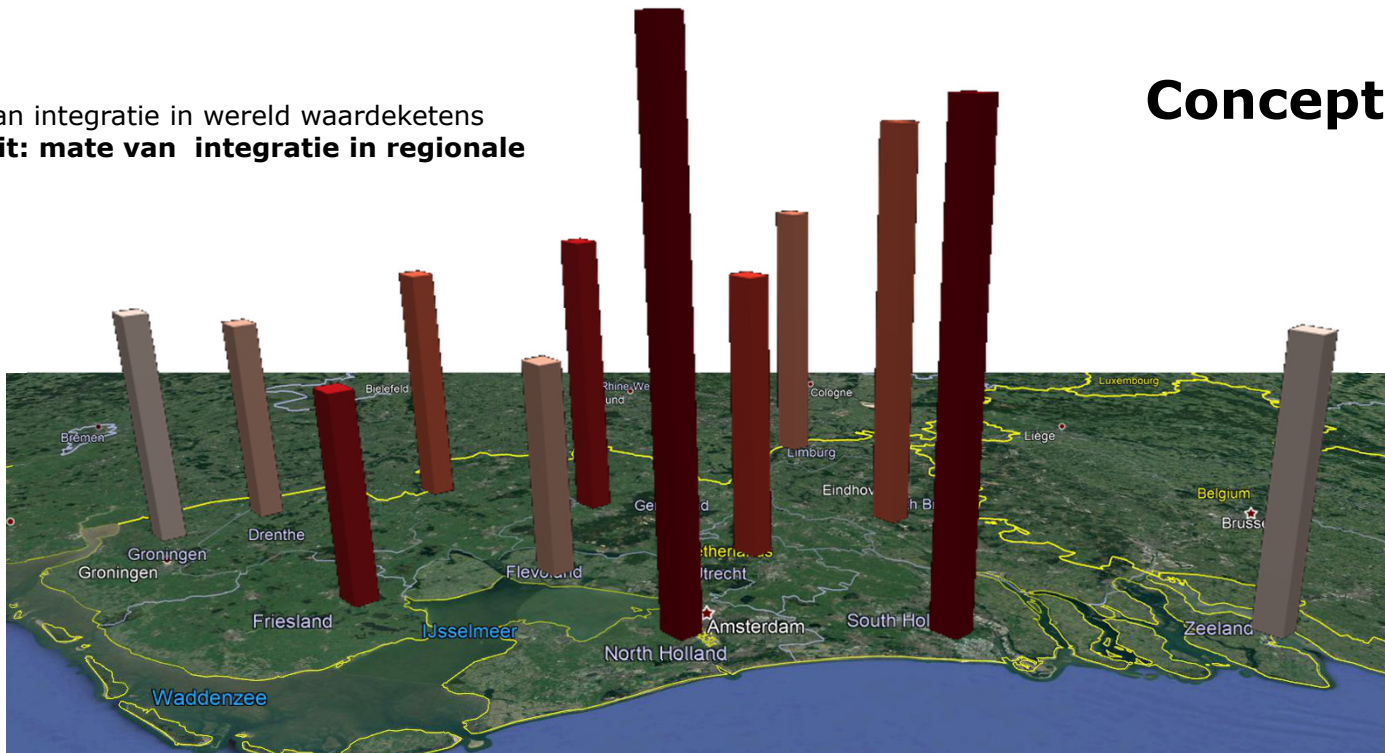
Planbureau voor de Leefomgeving

Legenda:

Lengte: mate van integratie in wereld waardeketens

Kleurintensiteit: mate van integratie in regionale waardeketens

Concept

Noord-Holland en Zuid-Holland hebben naast de sterkste wereld economie ook de sterkste lokale economie

Conclusies

Planbureau voor de Leefomgeving

- > Geen trickle-downeffect: Als het doel is de economische groei van een zwakkere regio te stimuleren, heeft het **stimuleren van die regio zelf** in het algemeen meer effect dan het verder stimuleren van de sterkere regio's.
- > Er zijn **bepaalde mogelijkheden** voor een regio om een **technologische sector** te ontwikkelen als men nog geen sterke technologiesector heeft en in die gevallen dragen investeringen in de technologiesector sterk bij aan de groei in regio's die een sterk technologie cluster hebben.
- > **Samenwerking in de Noordelijke en Zuidelijke regio's** van Nederland ligt meer voor de hand dan in de rest van Nederland omdat deze regio's meer met elkaar samenhangen.

Conclusies - concept

Planbureau voor de Leefomgeving

- > Er is **noodzaak tot regio specifiek beleid** in Nederland omdat de bedrijvigheid in de grootste regio's steeds verder los komt te staan van de rest van Nederland. Dit komt doordat de grotere regionale economieën zowel meer globaal als meer lokaal zijn.
- > Elke regio heeft een eigen **context** (Globaal, Europees, Nationaal) waardoor beleid niet zo maar gekopieerd kan worden en men kan alleen leren van vergelijkbare regio's (**regio specifiek beleid en leren**).
- > Er zijn **bepaalde mogelijkheden voor regionale samenwerking** omdat regio's door een andere context met verschillende problemen en opgaven geconfronteerd worden
- > Het is niet zo dat de kleinere Nederlandse regio's meer lokaal zijn, ze zijn meer Europees.
- > Hypothese\discussie: De verschillende economische structuur van regio's heeft ook invloed op andere elementen van de brede welvaart: samenleving en subjectief welzijn, gezondheid en leefomgeving.